

ולא תגעל נפשי אתכם

1. ויקרא פרק כו (פרשת בחקותי)

(ג) אם בַּחֲקוֹתַי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם: (ד) וְנִתַּנְתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם... (ו) וְנִתַּנְתִּי שְׁלֹם בְּאָרְצְךָ... (ט) וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקְיַמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם... (יא) וְנִתַּנְתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: (יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֹא-לֵהִיִּם וְאֶתֶם תִּהְיוּ לִי לְעָם:

2. רמב"ן ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

ולא ידעתי מה הטעם בזה שיאמר הקדוש ברוך הוא כי בשמרנו כל המצוות ועשותנו רצונו לא ימאס אותנו בגעול נפשו.

3. שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יב

נוסף על החילוק ההלכתי שיש לחלק ולומר דהא דקבעו הלל בימי החנוכה מפני שהצילו את המקדש מטומאת היוונים ונחשב זה כנס והצלה של כל ישראל, חוץ מזה יש לומר דהצלת המקדש וקיומו בטהרה היא ההוכחה החותכת כי חפץ ה' בנו מפני שזכאים אנו בעיניו, ועל כן מצינו בתורה שאחרי כל ההבטחות של ונתתי גשמיכם וגו' והשיג לכם דיש וגו' באה התורה בהבטחה של: ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם. כאילו מההבטחות שעד כה אין עוד הוכחה על ולא תגעל נפשי אתכם (והמפרשים התקשו בזה). והיינו, מפני שכל עוד שלא קוים בנו גם הונתתי משכני בתוכם שהוא בנין בית המקדש, כפירש"י, אין עוד הוכחה ברורה שכל קיומי הברכות שפורטו מקודם לכן באים עלינו מפני שאנו זכאים באמת לפניו ב"ה, ורק אם מתקיים בנו גם הברכה הגדולה שבכל הברכות שהיא ונתתי משכני בתוכם אז רק אז סימן ואות כי ולא תגעל נפשי אתכם.

4. כרוז שפרסם הרב יצחק הרצוג בשנת 1942

אני קובע בכל חומר האחריות המוטלת עלי בשעה זו ומצהיר כי צר ואויב לא יבוא בשערי ארץ ישראל. מקובלים אנו כי לאחר שני חורבנות, חורבן שלישי לא יהיה.

5. מדרש הגדול ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

ונתתי משכני בתוכם. זה בית המקדש, שלא תקניאוני כבתחלה שישדתי ובניתי והחרבתי, ויסדתי ובניתי והחרבתי, אלא זה מקדש שאין בו נתישה לעולם.

6. מדרש תנחומא (בובר) פרשת שופטים סימן י

והשלישית יותר בה (זכריה יג ח), אלו ישראל שאין מתיישבין בארצם אלא בגאולה שלישית, גאולה ראשונה זו גאולת מצרים, שניה זו גאולת עזרא, שלישית אין לה הפסק.

7. עקידת יצחק בראשית שער יח (פרשת לך לך)

אף על פי שטבעם לא ימנעם מחטוא לגמרי שכבר נשארו בבחירתם ובאפשרותם לחטוא אבל כבר תהיה נטייתם במעשיהם על אופן שתתכן להם המחילה אחרי התוכחות והייסורים.

8. רד"צ הופמן פרשת בחקותי

כאן ניתנה ההבטחה, שאם נחליט בהחלטה גמורה ללכת בדרכיו, ישמרנו ה' מעוונות העלולים לגרום להסתלקות השכינה.

9. העמק דבר ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

אף על גב שבכל עת היותר טובה יש בקרב ישראל אנשים פרטים שמעשיהם מתועבים, מכל מקום בזכות כל ישראל השכינה בקרבם, והרי הוא כאב השוכן עם בניו וסובל גם אם אחד מהם מסריח ומבאיש ריחו, אין האב פורש מהם אלא מעקם חוטמו.

10. רלב"ג על התורה ויקרא כו, יא

שכבר אתן משכני בתוכם, ולא תגעל נפשי אתכם כשיקרה שתעברו על קצת מצוות, אבל תדבק השגחתי בכם לייסר אתכם כאשר ייסר איש את בנו.

11. אלשיך על ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

כי הנה שלש בתי מקדש הן בית ראשון, ובית שני, ובית שלישי. והנה השנים היו מעשה ידי אדם. והנה כתוב אצלנו שהראשון היה בזכות אברהם, והשני בזכות יצחק, והשלישי המקווה בזכות יעקב. ועל כן השנים היו מעשה ידי אדם ולא נתקיימו, כי זה היה לו ישמעאל וזה היה לו עשו, ולכן זה קראו הר וזה שדה. אך השלישי שבזכות יעקב שקראו בית שהוא קיים לעד, ההוא יבא רוחני מעשה אלהים ולא יטלטלו עוד.

12. אבן עזרא ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

ונתתי משכני ולא תפחדו, שתבואו לעולם לידי חסרון, כי כבודי דר עמכם. ואינו כבן אדם, שתגעל נפשו לשבת במקום אחד.

13. ר' עובדיה מברטנורא (עמר נקא) ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

דברה תורה כלשון בני אדם שדרך אדם האוהב את חבירו לפעמים אחר זמן קץ בו מפני הרגילות כדכתיב 'הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך' לכך אמר לא תגעל נפשי אתכם.

14. פנים יפות ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

אך הענין הוא דכתיב 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו', דאפילו לאחר שעלה בהר ה' צריך זהירות יותר שישאר עומד על מקומו, שהרי מצינו בישראל שאמרו נעשה ונשמע ועלו למעלה גדולה לשמוע מפי הקדוש ברוך הוא פנים בפנים אפי"ה לא נתקיים עמידתם ונפלו ממדרגה עליונה.

15. רש"י ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

ולא תגעל נפשי - אין רוחי קצה בכם. כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר אחר.

16. רמב"ן ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

אבל הענין סוד מסתרי התורה, אמר שיתן משכנו בתוכנו והנפש אשר ממנה יבא המשכן לא תגעל אותנו ככלי שמגעילין אותו ברותחין, אבל בכל עת יהיו בגדינו לבנים וחדשים.

17. אלשיך על ויקרא פרק כו פסוק יא (פרשת בחקותי)

והוא בהזכיר מאמרם ז"ל שאמרו על כל הנשמה תהלל יה, וז"ל: הנשמה שבאדם עולה ויורדת והיא מבקשת לצאת ממנו, והיאך היא עומדת בגופו אלא הקדוש ברוך הוא כבודו מלא עולם, והיא באה לצאת ורואה את יוצרה וחוזרת לאחוריה. וכתבנו עליו כי כל דבר שואב מקורו, כדרך כל חלק אל הכל שהוא שורשו. על כן כשהנשמה עולה במחשבתה מהיכן היא שהיא חלקו יתברך ויורדת ומסתכלת היותה בחומר עכור, בכל נשימה מבקשת לצאת, אלא שרואה את יוצרה, שעם כל רוחניות קדושה הוא בעולם השפל שכבודו מלא עולם, חוזרת גם היא ומתנחמת ומתעכבת באדם... מייעד הוא יתברך שעל ידי שבחקותיו נלך, כי נהיה הולכים ומתקדשים עד נזדכך הכנות האמורות עד שנהיה ראויים להיות בגוף ונפש מרכבה אל השכינה, ולא תצטרך הנפש אשר היא המרכבה לגעול בחומר ולבקש לצאת, כי אם אדרבה לא תהיה מבקשת לצאת.

18. ערבי נחל בראשית וישב - דרוש ג

הכוונה, פן תאמרו שהברכות אלו אליה וקוץ בה, שלפעמים העשירות מביא לידי רס לבב, והמתגאה אין אני והוא יכולים לדור... לזה אמר כי אין זה אלא בסתם עשירות, משא"כ עשירות שבא אדם בחוקותי תלכו, אז אף אחר כל הברכות הללו ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם, שזה העושר לא יביאכם לידי גאווה שיומשך ממנו געילת נפשי אתכם.

19. עקידת יצחק ויקרא שער ע (פרשת אס בחקותי)

ודבר גדול דבר כי הנה מלך גדול יפה תואר ואיש מראה שנושא אשה כושית אף על פי שיסבול אותה לסבה מהסבות א"א שלא יהיה שם גועל נפש וצער מצד רוחק טבעם. אמנם אם תהיה האשה ההיא יתירה בדעת ומתוקנה בכל מעשיה הנה אז יופי מעשיה וטוב שכלה יכסה על דופי שחרותה לא תגעל אותה נפשו אבל יאהבה כמשפט בנות מלכים היפות אשר בגילו. והנה באמת כך זיווגו של מלך מלכי המלכים עם כנסת ישראל וכמו שנאמר הלא כבני כושיים אתם לי בני ישראל (עמוס ט"ו) וא"א שלא יהיה שם צד גועל נפש וריחוק מהרוחק הנפלא אשר בינותם כמו שיאמר (ויקרא ט"ז) השוכן אתם בתוך טומאותם. אמנם כשתתעלה הכנסיה במעלות הנה יופי מעשיה יכסה שחרותה.

20. זוהר כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רמא עמוד ב

אמר רבי שמעון: כמה חביבו חבב קודשא בריך הוא לכנסת ישראל ומסגיא דרחימו דרחים לה שני עובדיו ממה דהוא עביד, דאף על גב דלאו אורחוי במיכלא ומשתייא בגין רחימותא אכיל ושתה הואיל ואתי לגבה עביד רעותה, כלה עיילת לחופה ובעת למיכל לית דין דייכול חתנה בהדה אף על גב דלאו ארחיה למעבד הכי, הדא הוא דכתיב באתי לגני אחותי כלה הואיל ואתינא לגבה ולמיעל בהדה לחופה אכלתי יערי עם דבשי וגו'.

21. כלי יקר ויקרא פרק כו פסוק ג (פרשת בחקותי)

לא תחשבו כשאשרה שכינתי בבית המקדש שתהיו נדחים ונפליים משם כי קצר המצע מהשתרע, מכל מקום אצמצם שכינתי ביניכם באופן שנדור יחד במדור אחד אף אם השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו ולא תהיו נפליים משם.

22. איכה רבה (בובר) פרשה ג

ר' אבא בר כהנא אמר משל למלך שנשא אשה וכתב לה כתובה גדולה, וכתב לה כך וכך חופות אני עושה לך, וכך תכשיטין אני עושה לך, וכך וכך כסף וזהב אני נותן לך, והניחה שנים רבות והלך לו למדינת הים, והיו שכנותיה מקנטרות אותה ואומרות לה לא בעליך שבק יתך, זילי נסבי לך גבר אחרת, והיתה בוכה ומתאנחת, ואח"כ היתה נכנסת לתוך חופתה וקראת כתובתה ומתאנחת, לאחר ימים ושנים בא המלך, ואמר לה תמיה אני ממך איך המתנת לי כל השנים הללו, אמרה לו אדוני המלך אילולי כתובתך מרובה שכתבת לי, כבר הטעו אותי שכנותי, כך אומות העולם מונין את ישראל ואומרות להם אלהכון לא בעי יתכון, שביק יתכון, סליק שכינתיה מעליכון, בואו אצלנו ואנו ממנים אתכם דוכוסין ואפרכסין ואיסטרטליטין, וישראל נכנסים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שלהם, וקורין בתורה ופניתי אליכם והפריתי אתכם [וגו'] ולא תגעל נפשי אתכם (ויקרא כו ט ויא), ומתנחמים, למחר כשהגאולה באה אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני תמיה אני מכם היאך המתנתם לי כל השנים הללו. והן אומרים לפנינו רבון כל העולמים אילולי תורתך שנתת לנו, והיינו נכנסים בבתי כנסיות ובתי מדרשות, והיינו קורין ופניתי אליכם, ולא תגעל נפשי אתכם, כבר הטענו אומות העולם ממך, הה"ד לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני (תהלים קיט צב).